

प्रधानमंत्री कृषि सिंचाई योजना

Pradhan Mantri Krishi Sinchai Yojana

प्रधानमंत्री कृषि सिंचाई योजना हे कृषि उत्पादकता सुधारणे आणि देशातील संसाधनांचा उत्तम वापर सुनिश्चित करणे हे राष्ट्रीय ध्येय आहे.

- **सुरुवात:** PMKSY ही केंद्र प्रायोजित योजना आहे (कोअर योजना) 2015 मध्ये सुरू करण्यात आली.
- **निधी :** केंद्र-राज्ये 75:25 टक्के असतील. उत्तर-पूर्व प्रदेश आणि डोंगराळ राज्यांच्या बाबतीत, ते 90:10 असेल.
- या प्रकल्पासाठी 2015-16 या आर्थिक वर्षासाठी 5,300 कोटी रुपयांची तरतूद करण्यात आली होती आणि पुढील पाच वर्षासाठी एकूण वाटप सुमारे 50,000 कोटी रुपये अपेक्षित आहे.

अंमलबजावणी:

- राज्य सिंचन योजना आणि जिल्हा सिंचन योजनेद्वारे विकेंद्रित अंमलबजावणी
- कार्यक्रमाचे पर्यवेक्षण आणि देखरेख एक आंतर-मंत्रालयीन राष्ट्रीय सुकाणू समिती (NSC) द्वारे केली जाईल, जी पंतप्रधानांच्या अध्यक्षतेखाली संबंधित मंत्रालयातील केंद्रीय मंत्र्यांसह स्थापन केली जाईल.

उद्दिष्टे:

- क्षेत्रीय स्तरावर सिंचनामध्ये गुंतवणूकीचे अभिसरण करणे
- सिंचनाखालील लागवडीयोग्य क्षेत्र वाढवणे (हर खेत को पानी)

- पाण्याचा अपव्यय कमी करण्यासाठी शेतातील पाण्याच्या वापराची कार्यक्षमता वाढवणे
- सिंचन आणि इतर पाणी बचत तंत्रज्ञानामध्ये अचूक असण्याचा अवलंब वाढवणे (प्रति थेंब अधिक पीक)

घटक:

1. जलद सिंचन लाभ कार्यक्रम (AIBP)

राष्ट्रीय प्रकल्पांसह सतत मोठ्या आणि मध्यम सिंचनाच्या जलद पूर्ततेवर लक्ष केंद्रित करणे.

2. हर खेत को पानी (HKKP)

- किरकोळ जलप्रणालीद्वारे नवीन जलस्रोतांची निर्मिती (पृष्ठभाग आणि भूजल दोन्ही)
- पारंपारिक जलस्रोतांची दुरुस्ती, पुनर्रचना आणि पुनर्रचना
- चार्ज श्रेणीची प्रगती
- सुदृढीकरण आणि प्रसाराचे उत्पादन स्रोतांपासून ते शेतापर्यंतचे आयोजन आणि
- जल मंदिर (गुजरात); खत्री, कुहल (H.P.); झाबो (नागालँड); एरी, ओरानीस (टी.एन.); डोंग्स (आसाम); कटास, बांध (ओडिशा आणि M.P.), इ. व्यवहार्य ठिकाणी.

3. प्रति थेंब अधिक पीक (PDMC)

अचूक पाणी उपयोजन साधने, नलिका विहिरी आणि खोदलेल्या विहिरी इत्यादींसह स्त्रोत निर्मिती क्रियाकलापांना पूरक म्हणून सूक्ष्म सिंचन संरचनांचे बांधकाम यांसारख्या विविध उपक्रमांद्वारे पाण्याच्या वापराची कार्यक्षमता सुधारणे.

4. पाणलोट विकास (WD)

रिज टेरिटरी ट्रीटमेंट, सीपेज लाइन ट्रीटमेंट, माती आणि ओलसरपणा संरक्षण, वॉटर रिपिंग आणि इतर पाणलोट मध्यस्थी.

सूक्ष्म सिंचन निधी

नॅशनल बँक फॉर अॅग्रिकल्चर अँड रुरल डेव्हलपमेंट (नाबार्ड) ने ₹ 5000 कोटींचा निधी स्थापन केला आहे जो कृषी उत्पादन आणि शेतकऱ्यांच्या उत्पन्नाला चालना देण्याच्या उद्देशाने सूक्ष्म सिंचनाला प्रोत्साहन देण्यासाठी राज्यांना सवलतीच्या व्याजदरावर रक्कम प्रदान करेल.

PMKSY अंतर्गत कोणत्या योजना एकत्रित केल्या आहेत?

PMKSY ची संकल्पना चालू योजना उदा.

- जलसंपदा मंत्रालयाचा प्रवेगक सिंचन लाभ कार्यक्रम (AIBP),
- नदी विकास आणि गंगा पुनरुज्जीवन (RD&GR),
- भूमि संसाधन विभागाचा (DoLR) एकात्मिक पाणलोट व्यवस्थापन कार्यक्रम (IWMP) आणि
- कृषी आणि सहकार विभाग (DAC) चे ऑन-फार्म वॉटर मॅनेजमेंट (OFWM).

सूक्ष्म सिंचन निधी म्हणजे काय?

- नॅशनल बँक फॉर अॅग्रिकल्चर अँड रुरल डेव्हलपमेंट (नाबार्ड) ने ₹ 5000 कोटींचा निधी स्थापन केला आहे.
- जो कृषी उत्पादन आणि शेतकऱ्यांच्या उत्पन्नाला चालना देण्याच्या उद्देशाने सूक्ष्म सिंचनाला प्रोत्साहन देण्यासाठी राज्यांना सवलतीच्या व्याजदरावर रक्कम प्रदान करेल.